

ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТИЛЮ ДИСКУРСУ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРИТЧІ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Пільгуй Н. М.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

вул. Курпичова, 2, Харків, Україна

orcid.org/0000-0003-4510-8106

pilguinata@gmail.com

Ключові слова: *сучасна англомова притча, дискурс притчі, синергетика, стильові характеристики, функція, стильові прийоми, мораль, підтекст.*

У статті виконано загальний синергетичний аналіз сучасної англомовної притчі на основі ґрунтовних досліджень у сфері синергетики; досліджуються та виокремлюються загальні характеристики стилю дискурсу сучасної англомовної притчі з боку синергетики. Виявлено, що утворення дискурсу сучасної англомовної притчі відбувається на трьох основних етапах: когнітивному, прагматичному й етапі мовленнєвої реалізації з відповідними учасниками на кожному етапі. У статті виокремлюються також учасники кожного етапу, що створюють самокеровану систему, зокрема: автори дискурсу, що виступають як мовні особистості; соціальні очікування (замовлення) на результати реалізації дискурсу; обмеження на дискурс: традиції жанрів, обсяг, норми викладу, екстралінгвальні умови й інше. У дослідженні підтверджено, що сучасна англомова притча підлягає обмеженням на дискурс притчі: традиції жанрів, обсяг, норми викладу, екстралінгвальні умови. На прикладах сучасної англомовної притчі, взятих з інтернет-простору, доводиться, що сучасна притча відрізняється простотою стилю та викладу сюжету, сучасними героями й символами, які пристосовуються до сучасного укладу життя. Досліджено також стиль і синтаксичну будову речень. Виявлено, що стилістичні прийоми, які використовує автор, не мають глибокого підтексту. Виокремлюється головна функція сучасної англомовної притчі, а саме дидактична. У статті також зауважено, що мораль завжди присутня, вона зрозуміла кожному читачеві. Зазначається, що інтерактивність сучасної притчі полягає в моралі тексту, а повчальна функція змушує читача замислитися, вона є домівною в сучасних притчах і репрезентується через дії звичних героїв притчі. Доведено, що типологічною ознакою англомовного дискурсу притчі є наявність підтексту. У статті окреслені перспективи подальшого дослідження, які охоплюють компаративний аналіз синергетичних характеристик притч минулих століть у порівнянні з сучасними притчами.

GENERAL STYLE CHARACTERISTICS OF THE DISCOURSE OF THE MODERN ENGLISH PARABLE: SYNERGETIC ASPECT

Pilgui N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Business Foreign Language and Translation
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
Kirpichova str., 2, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4510-8106
pilguinata@gmail.com*

Key words: *modern English parable, parable discourse, Synergetics, stylistic characteristics, function, stylistic devices, moral, subtext.*

The article performs the general synergetic analysis of the modern English parable based on profound research on Synergetics; the general characteristics of the style of discourse of the modern English parable from the Synergetics point of view have been investigated and singled out. It is revealed that the formation of the discourse of the modern English parable takes place at three main stages: cognitive, pragmatic and the stage of speech realization with the corresponding participants at each stage. The article also identifies the participants of each stage who create a self-organizing system, in particular: the authors of the discourse, who act as linguistic personalities; social expectations (orders) for the results of the discourse; restrictions on discourse: traditions of genres, volume, norms of presentation, extralingual conditions, etc. The study confirms that the modern English parable is subject to restrictions on the discourse of the parable: the traditions of genres, volume, norms of presentation, extralingual conditions. On the examples of the modern English parable taken from the Internet, it is proved that the modern parable differs in the simplicity of style and presentation of the plot, modern characters and symbols that adapt to the modern way of life. The style and syntactic structure of sentences have been also studied. It was found that the stylistic devices used by the author do not have a deep subtext. The main function of the modern English parable is singled out, namely, didactic; the article also notes that moral is always present, and it is clear to every reader. It is stated that interactivity of the modern parable lies in the moral of the text, and the instructive function makes the reader think, it is dominant in modern parables and is represented through the actions of the usual characters of the parable. It is proved that the typological feature of the English discourse of the parable is the presence of a subtext. The article outlines the prospects for further research, which include the comparative analysis of synergetic characteristics of the parables of past centuries in comparison with modern parables.

Постановка проблеми. Теоретичними засадами дослідження слугували фундаментальні праці в галузі синергетики [1; 2; 3; 4]. Для відбиття статичної картини стилю притчі певної епохи, її форми й змісту застосовуємо системно-структурний метод, який у свій час був застосованим українською дослідницею Л.С. Піхтовніковою для дослідження механізмів самоорганізації тексту байки [1]. Отже, **актуальність** дослідження зумовлюється необхідністю глибше осмислити й ідентифікувати основні механізми самоорганізації дискурсу притчі через дослідження синергетичних характеристик сучасної англійської притчі.

Мета дослідження полягає у вивченні й аналізі загальних синергетичних особливостей сучасної англійської притчі. Мета передбачає здійснення таких **завдань**:

1. Виокремити основні синергетичні параметри для дослідження дискурсу притчі.
2. Проаналізувати загальні характеристики стилю сучасної англійської притчі із синергетичного боку.
3. Ідентифікувати базові синергетичні характеристики й визначити перспективи дослідження.

Предмет дослідження – загальні характеристики стилю дискурсу сучасної англійської притчі з боку синергетики.

Об'єкт дослідження – тексти сучасної англomовної притчі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначає українська дослідниця Л.С. Піхтовнікова, достатніми умовами саморозвитку без розпаду є одночасна наявність двох режимів функціонування системи «режиму з загостренням» й «режиму без загострення». Разом обидва названі режими запобігають розпаду системи й зумовлюють розвиток системи. Синергетичний підхід дозволяє глибше осмислити й сформулювати основні тенденції розвиткового жанру, пояснити їх механізм [1, с. 14].

Дискурси притчі й байки описували українські дослідниці Л.С. Піхтовнікова й І.М. Яремчук як об'єкти, що самоорганізуються [5, с. 266; 6]. Вони зазначали, що такі об'єкти можуть бути як матеріальними, так і ідеальними. Система знань і система передачі знань у процесі спілкування, тобто дискурс, також самоорганізується та еволюціонує. Процес утворення дискурсу розподіляється на три етапи:

а) когнітивний (етап задуму, планування обмежень);

б) прагматичний (створення стратегій, що реалізують задум);

в) етап мовленнєвої реалізації (реалізація стратегій у мовленні).

Також виокремлюються учасники кожного етапу, що створюють самокеровану систему, зокрема:

1) автори (автор) дискурсу, що виступають як мовні особистості;

2) вбудовані в мовну картину світу соціальні очікування (замовлення) на результати реалізації дискурсу;

3) обмеження на дискурс: традиції жанрів, обсяг, норми викладу, екстралінгвальні умови й інше [5, с. 267].

Такий процес утворення дискурсу характерний і для дискурсу англomовної притчі, зокрема сучасної англomовної притчі. Так, автор притчі є мовною особистістю, який дотримується обмежень на дискурс притчі: невеликий обсяг, повчальність сюжету, мораль.

Під час дослідження етапів самоорганізації притчі зазначається, що прагматичний етап самоорганізації дискурсу притчі можна лише умовно відокремити від когнітивного етапу. Створення дискурсивних стратегій має певні цілі й цим відноситься до когніції; водночас стратегії реалізуються на мовно-мовленнєвому етапі й належать до стилістичних засобів [там само, с. 267; 6]. Оскільки сучасна англomовна притча має на меті повчальні інтенції автора, прагматична й когнітивна складові частини притчі тісно взаємопов'язані й реалізуються на мовно-мовленнєвому рівні шляхом стилістичних засобів і манери подачі тексту.

Як слушно зазначено російським дослідником К.І. Шпетним, притча – це розповідь, але розповідь особливого типу, яка викладає знайомий зміст у незнайомому контексті, що змушує нас побачити звичний світ іншими очима, нині частіше інтерактивно [7, с. 127]. Сучасна притча відрізняється від дискурсів притч минулих століть простотою стилю та викладу сюжету. Хоча дискурс сучасної притчі й має зрозумілу мораль у незнайомому контексті, цей контекст нам здається ближчим і зрозумілішим, аніж тексти притч середньовіччя. На нашу думку, це пов'язано з манерою викладу, простотою змісту й навіть сучасністю сюжету. Проілюструємо одну із сучасних англomовних притч з інтернет-простору:

The Milkmaid:

A milkmaid was on her way to the market to sell some milk from her cow. As she carried the large jug of milk on top of her head, she began to dream of all the things she could do after selling the milk. "With that money, I'll buy a hundred chicks to rear in my backyard. When they are fully grown. I can sell them at a good price at the market." As she walked on, she continued dreaming, "Then I'll buy two young goats and rear them on the grass close by. When they are fully grown, I can sell them at an even better price!" Still dreaming, she said to herself, "Soon, I'll be able to buy another cow and I will have more milk to sell. Then I shall have even more money..." With these happy thoughts, she began to skip and jump. Suddenly she tripped and fell. The jug broke and all the milk spilt onto the ground. No more dreaming now, she sat down and cried.

Do not count your chickens before they are hatched [URL: <http://www.english-for-students.com/The-milkmaid.html>]

Інтерактивність цього прикладу полягає в моралі тексту, оскільки повчальна функція, яка змушує читача замислитися, домінує в сучасних притчах і репрезентується через дії звичних героїв притчі.

Характеризуючи тексти притчі та їх сучасне сприйняття, І.В. Богачевська зазначає, що характерною рисою сучасного сприйняття притчі постає розмивання її меж, прагнення захувати до неї будь-які умовні форми – метафоричне, символічне й просто філософсько-узагальнене переосмислення дійсності [8, с. 3]. Українська дослідниця вивчає комунікативну складову частину релігійної притчі й зазначає, що притча роз'єднує учасників комунікативної події на того, хто повчає, і того, кого повчають [там само, с. 7]. Аналізуючи сучасну англomовну притчу, звертаємо увагу на те, що герої стають сучаснішими, а символи пристосовуються до сучасного укладу життя та його цінностей. Проте розподіл учасників подій на того, хто повчає, і того, кого повчають,

залишається актуальним. Мораль також зображує уроки сучасної дійсності, а філософсько-узагальнене переосмислення дійсності відбувається шляхом прикладів, актуальних для наших днів. Розглянемо це на прикладі сучасної притчі:

Office Boy: *A jobless man applied for the position of office boy at a very big firm. The HP manager interviewed him, then a test – clean the floor. “You are hired,” he said “give me your email address and I will send you the application to fill as well as when you will start.” The man replied “I don’t have a computer neither an email.”*

“I am sorry,” said the HP manager, “if you don’t have an email that means you do not exist. And who doesn’t exist cannot have the job.” The man left with no hope at all. He didn’t know what to do with only \$10 US in his pocket. He then decided to go to the supermarket and buy a 10 KG tomato crate. He then sold the tomatoes in a door to door round. In less than two hours, he succeeded to double his capital. He repeated the operation 3 times and returned home with \$60 US. The man realized that he can survive by this way and started to go every day earlier and return late. Thus, his money doubles or triples every day. Shortly later, he bought a cart, then a truck and then he had his own fleet of delivery vehicles.

5 years later, the man is one of the biggest food retailers in the US. He started to plan his family’s future and decided to have a life insurance. He called an insurance broker and chooses a protection plan when the conversation was concluded, the broker asked him his email. The man replied, “I don’t have an email.” The broker replied curiously, “You don’t have an email and yet have succeeded to build an empire. Do you imagine what you could have been if you had an email?” Internet is not the solution to your life. If you don’t have internet and you work hard you can be a millionaire. If you received this message by email, you are closer to be an office boy rather than a MILLIONAIRE.

The man thought for a while and replied.... an office boy! [URL: <http://www.english-for-students.com/office-boy.html>]

У притчі, зокрема в сучасній англомовній притчі, розвиток подій зведено до мінімуму, а персонажі нагадують шахові фігури, що реалізують задум автора. Стилістично ця особливість притчі часто реалізується за допомогою прийому тавтології (мінус-ефекту), що полягає в навмисній простоті опису за допомогою вибору слів, що застосовуються переважно в номінативних значеннях [9, с. 124; 10, с. 216–224; 2, с. 235–241]. Простоту опису й лексичних одиниць спостерігаємо в наведених прикладах текстів притч: стиль викладу – простий, синтаксична будова речень – не перевантажена другорядними членами речень і громіздкими конструкціями, стилістичні прийоми – без глибо-

кого підтексту. Мораль зрозуміла кожному читачу й асоціюється із сучасними істинами.

Притча, зокрема сучасна англомовна притча, оповідає не про безпрецедентні події загальнонародного (сказання) або приватного (анекдот) життя, але про типові вчинки в типових ситуаціях, про те, що, за переконанням співучасників притчового дискурсу, трапляється постійно й із багатьма [8, с. 7]. Притча надає морально-етичний урок у вигляді абстрактного аргументу за допомогою конкретного оповідання. Типологічною ознакою англомовного дискурсу притчі є наявність підтексту, який є свого роду прагматичною підказкою того, як людина повинна поводитися, в що вірити / не вірити. Присутність у дискурсі притчі стилістичних прийомів метафори й порівняння слід вважати його дистинктивною ознакою. Метафора (концептуальна метафора, розгорнена метафора) знаходить типологічно широке вживання в притчі; з її допомогою виявляється набагато зручнішим запропонувати читачу / слухачу замислитися над складними питаннями буття [11, с. 95–96]. Проте «складні питання буття» в сучасних англомовних притчах стають простішими й зрозумілішими, а в героях легко упізнаються люди, які знаходяться поряд із нами: колеги, друзі, знайомі. Так, у притчі «Купець і його осел» ми можемо побачити занадто кмітливого колегу, який не хоче виконувати свою роботу й намагається всіх обдурити, а врешті решт обдурює себе:

A Merchant and His Donkey: *One beautiful spring morning, a merchant loaded his donkey with bags of salt to go to the market in order to sell them. The merchant and his donkey were walking along together. They had not walked far when they reached a river on the road. Unfortunately, the donkey slipped and fell into the river and noticed that the bags of salt loaded on his back became lighter.*

There was nothing the merchant could do, except return home where he loaded his donkey with more bags of salt. As they readied the slippery riverbank, now deliberately, the donkey fell into the river and wasted all the bags of salt on its back again.

The merchant quickly discovered the donkey’s trick. He then returned home again but reloaded his donkey with bags of sponges. The foolish, tricky donkey again set on its way. On reaching the river he again fell into the water. But instead of the load becoming lighter, it became heavier. The merchant laughed at him and said: “You foolish donkey.... Your trick had been discovered, you should know that, those who are too clever sometimes over reach themselves.” [URL: <http://www.english-for-students.com/a-merchant-and-his-donkey.html>].

Концептуальними метафорами тут виступають купець і його осел, які ілюструють невідповідальних працівників.

Зазначається, що притча як літературний жанр має низку особливостей. До основних жанрових принципів притчі в сучасній літературі відносять: дидактизм з явною або прихованою повчальною інтонацією; метафоричну й словесну гру зі змістом, орієнтованим на смислове ущільнення слова; лаконізм сюжетно-виразних засобів за умови високої концентрації змісту [12, с. 45]. Текст притчі переважно наративний, має дидактичну спрямованість; він, як складова дискурсу, відбиває основні цілі та ідеї дискурсу у вигляді образів-символів, які виникають під час узагальненого трактування описаних у тексті ситуацій. За типом інформації в комунікації та функціональним стилем дискурс притчі належить до духовного, а саме символічного типу художнього дискурсу [6, с. 53].

Висновки й перспективи подальших розробок. Сучасна англійська притча є актуальним і досить поширеним літературним жанром і типом дискурсу, яка знаходить свою реалізацію не лише в книжках, але й в інтернет-просторі; відрізняється від притч минулих століть простотою змісту, а інколи – сучасністю сюжету. Утворення дискурсу сучасної англійської притчі відбувається на трьох основних етапах: когнітивному, прагматичному й етапі мовленнєвої реалізації з відповідними учасниками на кожному етапі, що створюють самокеровану систему. Сучасна англійська притча підлягає обмеженням на дискурс притчі: традиції жанрів, обсяг, норми викладу, екстралінгвальні умови. Сучасна притча відрізняється простотою стилю та викладу сюжету, герої стають сучасними, а символи пристосовуються до сучасного укладу життя. Стиль викладу сучасної англійської притчі – простий, наративний; синтаксична будова речень – спрощена й не перевантажена другорядними членами речень і громіздкими конструкціями, а стилістичні прийоми, що використовує автор, не мають глибокого підтексту. Головна функція сучасної англійської притчі – дидактична; мораль завжди присутня та зрозуміла кожному читачу, оскільки цей контекст нам здається зрозумілішим, аніж тексти притч минулих століть.

Перспективою подальшого дослідження вважаємо компаративний аналіз стилістичних характеристик сучасної англійської притчі й притчі минулих століть за епохами; синергетичний аналіз притч минулих століть, дослідження мовленнєвих стратегій і функцій англійських притч минулих сторіч і сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піхтовнікова Л.С. Синергія стилю байки: німецька віршована байка 13–20 ст. Харків, 1999. 220 с.
2. Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils : Die deutsche Versfabel vom 13–21 Jahrhundert.

Ukrainische Beiträge zur Germanistik : Band 5. Shaker Verlag, 2008. 322 S.

3. Домброван Т.И. Синергетическая модель развития английского языка. Одесса, 2014. 399 с.
4. Домброван Т.И. Язык в контексте синергетики. Одесса, 2013. 346 с.
5. Піхтовнікова Л.С., Яремчук І.М. Дискурс притчі у синергетичному аспекті. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог, 2012. Вип. 26. С. 266–270.
6. Яремчук І.М. Німецькомовна притча: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2013. 20 с.
7. Шпетный К.И. Типологические признаки притчи. *Вестник Моск. гос. лингвист. ун-та. Сер.: Педагогические науки*. Москва, 2013. Вип. 8 (668). С. 121–134.
8. Богачевська І.В. Притча як об'єкт релігійнознавчого дослідження. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Сер.: Філософські науки*. Житомир, 2012. № 59. С. 3–8.
9. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования). Москва, 1990. 301 с.
10. Піхтовнікова Л.С. Притча как жанр и как тип текста : проблема дефиниции. *Нова філологія*. Запоріжжя. 2001. № 2 (11). С. 216–224.
11. Шпетный К.И. Основные характеристики англоязычного дискурса притчи. *Вестн. Моск. гос. лингвист. ун-та. Сер.: Педагогические науки*. Москва, 2013. Вип. 17 (677). С. 79–98.
12. Бальбуров Э.А. Притча в литературно-критическом и философском сознании XX – начала XXI веков. *Критика и семиотика*. 2011. Вип. 15. С. 43–59.

REFERENCES

1. Pikhovnikova L.S. (1999) Synerhiia styliu bai ky: nimetska virshovana baika 13–20 st. [Synergy of the fable style: German poetic fable of 13–20 centuries]. Kharkiv, 220 p. (in Ukrainian).
2. Pichtownikowa L. (2008) Synergie des Fabelstils : Die deutsche Versfabel vom 13–21 Jahrhundert. *Ukrainische Beiträge zur Germanistik* : Band 5. Shaker Verlag, 322 S.
3. Dombrovan T.Y. (2014) Synerhetycheskaia model razvytyia anghlyiskoho yazyka. [Synergetic model of English language development]. Odessa, 399 p. (in Russian).
4. Dombrovan T.Y. (2013) Yazyk v kontekste synerhetyky. [Language in the context of Synergetics]. Odessa, 346 p. (in Russian).
5. Pikhovnikova L.S., Yaremchuk I.M. (2012) Dyskurs prytychi u synerhetychnomu aspekti. [The discourse of the parable in the synergetic aspect].

- Naukovi zapysky. Seriiia "Filolohichna". Ostroh, vol. 26. pp. 266–270.
6. Iaremchuk I.M. (2013) Nimetskomovna prytycha: linhvostylistychnyi ta prahmatychnyi aspekty. [German parable: linguistic and pragmatic aspects] : avtoref. kand. filol. nauk : 10.02.04 – hermanski movy. Lviv, 20 p.
 7. Shpetnyi K.Y. (2013) Typolohycheskye pryznaky prytychy. [Typological features of the parable]. Vestn. Mosk. hos. lnhvyst, un-ta. Ser.: Pedahohycheskye nauky. M, vol. 8 (668). pp. 121–134.
 8. Bohachevska I.V. (2012) Prytycha yak ob'iekt relihiieznavchoho doslidzhennia. [Parable as an object of religious studies]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Ser.: Filosofski nauky. Zhytomyr, no. 59. pp. 3–8.
 9. Arnold Y.V. (1990) Stylystyka sovremennoho anhlyiskoho yazyka (Stylystyka dekodyrovanyia). [Stylistics of modern English (Stylistics of decoding)]. M, 301 p. (in Russian).
 10. Pykhtovnykova L.S. (2001) Prytycha kak zhanr y kak typ teksta : problema defynytsyy. [Parable as a genre and as a type of text: the problem of definition]. Nova filolohiia. Zaporizhzhia. no. 2 (11). pp. 216–224.
 11. Shpetnyi K.Y. (2013) Osnovnye kharakterystyky anhloiazychnoho dyskursu prytychi. [The main characteristics of the discourse of the English parable]. Vestn. Mosk. hos. lnhvyst, un-ta. Ser. : Pedahohycheskye nauky. M, vol. 17 (677). pp. 79–98.
 12. Balburov E.A. (2011) Prytycha v lyteraturno-krytycheskom y fylosofskom soznanny XX – nachala XXI vekov. Krytyka y semyotyka. [Parable in the literary and critical and philosophical consciousness of the XX – early XXI centuries. Criticism and Semiotics]. vol. 15. pp. 43–59.